

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชาติไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้ด้วยความเป็นไทยจนทุกวันนี้เพราะมี "ภาษา" เป็นวัฒนธรรมเบื้องต้นที่สังคมได้สั่งสมและถ่ายทอดให้อนุชน ภาษาไทยจึงเป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์และความเป็นเอกราชของชาติไทย ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และประภาศรี สีทออำไพ (2520 : 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีภาษาไว้ว่า "ความสำคัญของภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมือแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจะต้องศึกษาและเชิดชูให้เข้าใจคุณค่าของศิลปะในการใช้ภาษาไทย..." และดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2522 : 2) กล่าวว่า "การขาดภาษาเป็นการขาดเอกลักษณ์ที่สำคัญอย่างยิ่ง การมีภาษาของตนใช้ในกิจกรรมของตนทำให้คนในชาติสำนึกว่า แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของชาติตน"

นอกจากนี้ในชีวิตประจำวันของคนไทยก็ต้องใช้ภาษาอยู่ตลอดเวลาและตลอดชีวิต นับตั้งแต่การเรียนรู้ภาษาเพื่อสื่อสารแสดงความเข้าใจซึ่งกันและกัน การใช้ภาษาเพื่อการแสวงหาความรู้ เพื่อประกอบอาชีพ และเพื่อความบันเทิง

วิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่มีความสำคัญสำหรับนักเรียนที่จะใช้ภาษาเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจและค้นคว้าหาความรู้ ไม่ว่าจะเรียนวิชาใดก็ตาม ก็ต้องใช้ภาษาไทยเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ภาษาไทยจึงเป็นวิชาที่สำคัญที่นักเรียนจะต้องนำไปใช้ประโยชน์เพื่อแสวงหาความรู้ในสาขาวิชาอื่น ๆ และเพื่อประกอบอาชีพดังที่ สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรชัย (2523 : 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไว้ว่า ภาษาเป็นเครื่องมือในการศึกษาและแสวงหาความรู้ในสรรพวิทยาการสาขาต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพทุกสาขา ผู้ที่มีความสามารถทางภาษาสูง เมื่อใช้ภาษาเป็นเครื่องสื่อความรู้ความคิดได้ดีก็จะประสบความสำเร็จในชีวิต มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม

การใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องงดงามและมีประสิทธิภาพ จึงจัดเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ผู้ใช้ย่อมภาคภูมิใจ การที่จะให้บุคคลมีทักษะในการใช้ภาษาได้ดีนั้นคงจะต้องอาศัยเวลา และการฝึกฝนอย่างเพียงพอเป็นสิ่งสำคัญ จึงจะทำให้เกิดทักษะสามารถใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวความคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (2524 : 4-20) ให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับ คือนักเรียนทุกคนต้องเรียนในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยกลุ่มภาษา ซึ่งมีวิชาบังคับและวิชาเลือก ส่วนที่เป็นวิชาบังคับ เป็นส่วนที่ทุกคนต้องเรียนเพื่อสร้างเสริมความรู้และคุณสมบัติบางประการร่วมกัน ส่วนที่เป็นวิชาเลือก จะเป็นส่วนที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสามารถ และความสนใจ นอกจากนี้ยังเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในด้านการใช้ภาษาทั้ง 4 คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน และใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ ตามประเพณีและวัฒนธรรม สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือ งานเขียน งานประพันธ์ โดยใช้เหตุผลประกอบและสามารถสังเกตลักษณะของภาษาไทย เข้าใจหลักภาษาที่จะทำให้ใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปในการเรียนการสอนวิชาเลือกภาษาไทยนั้นก็คือ ต้องการที่จะส่งเสริมทักษะด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และศิลปะการใช้ภาษาให้พัฒนายิ่งขึ้น และเพื่อจะให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาภาษาไทยให้ลึกซึ้งตามความสนใจของตน ทั้งนี้มีรายวิชาเลือกทั้งหมด 6 วิชา ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีวิชาภาษาไทยให้เลือกคือ ท 211 เสริมทักษะภาษา ท 221 การอ่านและพิจารณาหนังสือ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีวิชาภาษาไทยให้เลือกคือ ท 322 การอ่านงานประพันธ์ เฉพาะเรื่อง ท 331 ภาษาไทยเพื่อกิจธุระ ท 341 การพูดและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ท 351 หลักภาษาเพื่อการสื่อสาร

จากผลการศึกษาสภาพการนำหลักสูตรไปใช้ การประชุมสัมมนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และจากการออกติดตามผลการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (2529 : 16-50) พบว่า ในด้านโครงสร้างหลักสูตรวิชาภาษาไทยที่กำหนดไว้เป็นวิชาบังคับ 6 รายวิชา วิชาเลือก 6 รายวิชา รวมทั้งเวลาเรียนที่กำหนดไว้สำหรับวิชาบังคับ วิชาเลือกแต่ละรายวิชานั้นมีความเหมาะสม แต่จากการประชุมวิเคราะห์หลักสูตร การสัมมนาและการสัมภาษณ์ครูผู้สอนส่วนใหญ่พบว่าต้องการให้มีการเพิ่มจำนวนคาบเวลาเรียนสำหรับวิชาภาษาไทยทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกอีก 1 คาบต่อสัปดาห์ ส่วนการเปิดสอนวิชาเลือกในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น มีการเปิดคิดเป็น

ร้อยละได้ดังนี้ เปิดตามที่ฝ่ายวิชาการกำหนด ร้อยละ 62.10 เปิดตามความพร้อมด้านตัวครูผู้สอน ร้อยละ 50.60 เปิดสอนโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ ร้อยละ 46.00 ส่วนการเปิดสอนวิชาเลือกตามที่มีผู้เรียนเลือกนั้นมีเพียง ร้อยละ 25.80 และร้อยละ 15.80 เปิดสอนตามที่กลุ่มโรงเรียนกำหนด และการเปิดสอนวิชาเลือกก็มีโรงเรียนเพียงร้อยละ 43.68 เท่านั้นที่เปิดสอนวิชาเลือกภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านการจัดรายวิชาเลือกในโรงเรียนนั้นพบว่า โรงเรียนบางโรงเรียนจัดสอนรายวิชาเลือกไม่เป็นไปตามโครงสร้างของหลักสูตร เช่น นำเอาวิชาเลือกชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียน หรือให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรียนวิชาเลือกของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และโรงเรียนบางโรงเรียนเปิดสอนวิชาเลือกโดยไม่คำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน ครูผู้สอน ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและสื่อการสอน สำหรับเนื้อหาวิชาเลือกทุกวิชานั้นครูส่วนใหญ่เห็นว่า ส่วนใหญ่เหมาะสมดี จะมีแต่วิชา ท 322 การอ่านงานประพันธ์เฉพาะเรื่อง ตลอดจนถึงหนังสือที่กำหนดให้อ่าน ยากเกินระดับชั้นของนักเรียน จนไม่สามารถทำกิจกรรมท้ายบทได้ และวิชา ท 341 นั้น ควรแยกเนื้อหาออกเป็น 2 รายวิชา คือ การพูดเชิงสร้างสรรค์ และรายวิชาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นรายวิชาที่ต้องเน้นการฝึกปฏิบัติ และเวลาที่เรียนจำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์นั้นน้อยไป ส่วนรายละเอียดในจุดประสงค์ของทุกรายวิชานั้นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงอีกมาก เช่น วิชา ท 211 เสริมทักษะภาษานั้นต้องแก้ไขด้านจุดประสงค์ คือ ไม่ควรจำกัดว่า จะต้องเรียนเพื่อเสริมทักษะภาษาจากวิชา ท 204 ควรเปิดโอกาสให้เลือกในภาคเรียนใดก็ได้ ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังนี้ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ยังให้ข้อเสนอแนะว่า ควรให้มีรายวิชาเลือกที่ว่าด้วยหลักภาษาเพิ่มขึ้นอีก โดยให้มีลักษณะเหมือนวิชาเลือกในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายรายวิชา ท 091 ลักษณะควรสังเกตบางประการของภาษาไทย

นอกจากนี้ การสรุปผลการสำรวจความต้องการเข้าอบรมของครูสอนวิชาภาษาไทย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ส่วนกลางและเขตการศึกษา เพื่อเสนอโครงการตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) ของศึกษานิเทศก์ ภาควิชาภาษาไทย กรมสามัญศึกษา (2529 : 79-85) ได้สำรวจความต้องการของครูผู้สอนด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรจัดอบรมครูสอนวิชาภาษาไทยวิชาเลือก เพราะจัดน้อยมาก และควรจัดทำคู่มือครูวิชาเลือกทุกวิชา ทั้งยังมีความต้องการที่จะอบรมมากที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาเลือกวิชาภาษาไทยถึง 226 คน จากจำนวน 780 คน

จากรายงานสภาพการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ของศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการที่ได้จัดทำขึ้นในปี 2529 และจากสรุปผลการสำรวจความต้องการเข้ารับการอบรมของครูสอนวิชาเลือกภาษาไทย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาส่วนกลางและเขตการศึกษา เพื่อเสนอโครงการตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) ของศึกษานิเทศก์ที่ได้จัดทำขึ้นในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน 2529 นั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา การเรียนการสอนวิชาเลือกภาษาไทย และรวมทั้งผู้วิจัยได้มีประสบการณ์ในการสอนวิชาเลือกมาเป็นเวลาหลายปี จึงมีความเห็นว่าการศึกษาคู่มือการเรียนการสอนวิชาเลือกภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามการรับรู้ของครูภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร นั้นเป็นเรื่องน่าสนใจและควรที่จะศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร และหนังสือเรียน วิธีสอน เนื้อหาวิชา สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล การนิเทศการสอน เพื่อที่จะให้การเรียนการสอนวิชาเลือกภาษาไทยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาเลือกภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามการรับรู้ของครูภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ในด้านหลักสูตรและหนังสือเรียน วิธีสอน เนื้อหาวิชา การใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนและเคยสอนวิชาเลือกภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2529-2530
2. วิชาเลือกภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 6 รายวิชาคือ ท 211 เสริมทักษะภาษา ท 221 การอ่านและพิจารณาหนังสือ ท 322 การอ่านงานประพันธ์เฉพาะเรื่อง ท 331 ภาษาไทยเพื่อกิจธุระ ท 341 การพูดและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ท 351 หลักภาษาเพื่อการสื่อสาร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. วิชาเลือกภาษาไทย หมายถึง วิชาเลือกภาษาไทยที่เปิดสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ 2 (ม. 2) ได้แก่วิชา ท211 เสริมทักษะภาษา ท221 การอ่านและพิจารณาหนังสือ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ 3 (ม. 3) ได้แก่ ท322 การอ่านงานประพันธ์เฉพาะเรื่อง ท331 ภาษาไทยเพื่อกิจธุระ ท341 การพูดและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ท351 หลักภาษาเพื่อการสื่อสาร
2. ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เปิดสอนวิชาเลือกภาษาไทยตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ครูภาษาไทยอาจใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาเลือกภาษาไทย เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ศึกษานิเทศก์ อาจใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและดำเนินการเพื่อสนับสนุนครูภาษาไทยให้สามารถปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนและการนิเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ผู้บริหารอาจใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยเป็นแนวทางในการจัดแผนการเรียนเกี่ยวกับวิชาเลือกภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
4. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้สนใจทั่วไป